

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Atf için / for cited: Yelsiz, İ., Yurtseven, M. (2024). Türkiye Katılım Bankalarının AAOIFI Standartlarına Adaptasyonunda Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey, Yıl: 6, Sayı: 15, Ağustos 2024, s.82-100.

**TÜRKİYE KATILIM BANKALARININ AAOIFI STANDARTLARINA
ADAPTASYONUNDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

İdris YELSİZ¹

Muhammet YURTSEVEN²

ÖZ

Türkiye’de katılım finans sisteminin önemli bir bileşeni olan katılım bankaları, İslami finans ilkelerine dayalı olarak faaliyet gösteren kurumlar olarak tanımlanmaktadır. Bu bankaların geleneksel bankalardan ayrılan en temel özellikleri, reel işlemlere dayanması (dayanak varlık), faizli işlemleri içermemesi ve kar-zarar paylaşımını esas almıştır. Bu nedenle katılım bankacılığında başta muhasebe ilkeleri olmak üzere kurumsal yönetim, denetim ve etik ilkeler gibi alanlar konvansiyonel bankalardan farklılaşmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki katılım bankalarının iş ve işlemlerde takip ettiği yöntem ve esasların muhasebe, yönetim, denetim ve etik ilkeler çerçevesinde uluslararası İslami finans kuruluşları tarafından yayınlanan standartlara adaptasyonunu incelemek, karşılaşılan sorunları belirlemek ve bu bağlamda sektör oyuncularına yönelik bir yol haritası belirlemek için öneriler sunmaktır. Bu bağlamda uluslararası İslami finans endüstrisi için yayınlanan AAOIFI standartları, uluslararası İslami finans sektöründe kabul görmüş ve birçok ülkede uygulanması zorunlu hale gelmiş önemli bir referans kaynağıdır. Buradan hareketle bu standartların Türkiye’deki katılım bankalarının hem ulusal hem de uluslararası düzeyde sektörel rekabet gücünü artırmak için önemli görülmektedir. Bu yönüyle Türkiye’deki katılım bankalarının AAOIFI standartlarının adaptasyon sürecinde; hukuki ve düzenleyici altyapı, finansal ürün ve hizmetlerin yetersizliği, personel eğitimi ve bilinçlendirme, finansal raporlama standartlarının uyumlaştırılması, denetim ve iç kontrol süreçleri, etik ve kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması, uluslararası ilişkiler ve iş birliği, süreç, zaman ve adaptasyon gibi sorunlarla karşılaştığı ilgili literatür analizinden elde edilen sonuçlardır. Bu sorunları değerlendirip ilgili sorunlar çerçevesinde çözüm önerileri sunmak ve bu çözüm önerileriyle adaptasyon sürecinin daha nitelikli bir çerçeveye taşımak bu çalışmanın hedeflerindedir.

Anahtar Kelimeler: Para Sistemleri, Ekonomik Entegrasyon ve Küreselleşme, Uluslararası Finans- Genel, Yatırım Bankacılığı, Finansal Ekonomi- Genel

JEL Sınıflandırma Kodları: E42, F02, F30, G2, G00.

**PROBLEMS AND SOLUTION SUGGESTIONS IN TERMS OF APPLICABILITY OF
TURKISH PARTICIPATION BANKS IN INTERNATIONAL AAOIFI STANDARDS**

ABSTRACT

Participation banks, which are an important component of the participation finance system in Turkey, are defined as institutions operating based on Islamic finance principles. The most basic features of these banks that distinguish them from traditional banks are that they are based on real transactions (the underlying asset), do not include interest-bearing transactions and are based on profit-loss sharing. For this reason, areas such as accounting principles, corporate governance, auditing and ethical principles in participation banking differ from conventional banks.

¹ 0000-0001-7474-0915, Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam İktisadı ve Finansı Anabilim Dalı, idrisyelsiz@gmail.com

² 0000-0003-2604-440X, Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, muhammetyurtseven@sdu.edu.tr

The aim of this study is to examine the adaptation of the methods and principles followed by participation banks in Turkey in their business and transactions to the standards published by international Islamic financial institutions within the framework of accounting, governance, auditing and ethical principles, to identify the problems encountered and to make suggestions for determining a road map for sector players in this context. In this context, AAOIFI standards published for the international Islamic finance industry are an important reference source that has been accepted in the international Islamic finance industry and has become mandatory in many countries. Based on this, these standards are considered important to increase the sectoral competitiveness of participation banks in Turkey both at national and international levels. In this respect, in the adaptation process of AAOIFI standards of participation banks in Turkey; Related literature on problems such as legal and regulatory infrastructure, inadequacy of financial products and services, personnel training and awareness, harmonization of financial reporting standards, audit and internal control processes, implementation of ethical and corporate governance principles, international relations and cooperation, process, time and adaptation. are the results obtained from the analysis. The objectives of this study are to evaluate these problems, offer solutions within the framework of the relevant problems, and move the adaptation process to a more qualified framework with these solution suggestions.

Keywords: Monetary System, Economic Integration and Globalization, International Finance, Investment banking, Financial Economics.

JEL Classification Codes: E42, F02, F30, G2, G00.

1. GİRİŞ

Dünya'nın var oluşundan beri insanoğlunun temel endişeleri ekonomi üzerine şekillenmektedir. Sabah kalkıp işine giden bir çalışanın iktisadi kaygısı olduğu gibi, sermaye sahiplerinin de kaynaklarını yatırımlara yönlendirmesindeki kaygı ortak paydada buluşmaktadır. Ekonomik sistemlerin gelişmesi, tarihin farklı evrelerinde farklı şekillerde politikalar uygulanması -her iktisadi ürün ve sistemde olduğu gibi- toplumun ihtiyaçları üzerine gerçekleşmiştir. Kronolojik olarak örneklerine bakıldığında insanların avcılık ve toplayıcılık döneminden günümüz modern toplumuna kadar ihtiyaçları sürekli olarak değişiklik sergilemektedir. Bu ihtiyaçlara istinaden sürekli olarak ortaya çıkan yenilikler ve bununla beraber duyulan ihtiyaçlar her geçen gün artış göstermektedir.

Ortaya çıkan ihtiyaçların her alanda olduğu gibi; finansal sistemin güncellenmesi ve yenilenmesi şeklinde de ihtiyaçlar meydana gelmiştir. Sağlıklı ve güvenilir bir finansal sistem arayışı tarih boyunca insanların gelirleri, birikimleri ve hatta geleceklerini korumaya yönelik beklentilere göre şekillenmektedir. İnsanların finansal ihtiyaçlarına cevap verebilecek sistemlerle ilgili yüzlerce teori ortaya atılmış ve bu teoriler geliştirilerek - Muhasebe ve Finansman gibi- bilim dalları haline gelmiştir. Bu gelişmeleri sadece teori sayesinde büyüme/ilerleme değil aynı zamanda teori ve teorilerin uygulanabilirliği noktasında -deneme-yanılma yolu ile- da değerlendirmek gerekir. Ortaya çıkan pürüzler ve süreç başarısızlıkları da bu gelişmelere büyük ölçüde katkılar sağlamıştır. Nitekim, neyin nasıl yapılmayacağını öğrenmek de bir bakıma doğru olanı belirleme noktasında önemli bir adım olmuştur.

Bankacılık sistemlerinin de gelişme kaydetmesi, insanoğlunun finansal ihtiyaçlarının çeşitlenmesi ışığında "alternatif finansal sistem" kavramını da gündeme getirmiştir. Elbirliği sistemleri, katılım ortaklığı sistemleri ve İslami bankacılık sistemi bunların örneklerinden sayılabilecek sistemlerdir. Burada temel ayırım ve dikkat edilmesi gereken husus; her ne kadar insan ihtiyaçları olarak ele alınmış olsa da makro iktisadi alandaki finansal ihtiyaçlara cevap verebilecek sistemler de bir çözüm yolu haline gelmektedir (Yurtseven, 2023, s.37-39).

Finans sistemi içerisinde günümüzde insanların doğrudan etkilendiği alan daha çok bankacılık sistemi olarak görünse de sermaye hareketliliği kavramı, faiz oranları, alternatif yatırım araçlarının fazlalığı, döviz ve forex piyasaları hatta günümüzde trend hale gelen blockchain altyapılı kripto paralar gibi birçok finansal işlemler yatırım kararlarını etkileyici unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu karmaşık ve oldukça spekülasyon piyasalarının taşıdığı riskler ve getiri potansiyelleri de yatırımcı ve tüketici kararlarını doğrudan etkileyen faktörlerdir. Buradan hareketle mevcut piyasa koşullarının yapısı ve finans sisteminde yaşanan aksaklıklar insanları alternatif alanlara yönlendirmekte ve yatırımcı kararları daha risksiz alanlara kaymaktadır. İslami finans sistemi de son yıllarda küresel bir oyuncu olarak sektörde yer almakta ve yatırımcıların ilgisini çekmektedir.

İslami finans, Müslüman coğrafyalarda yaşayan toplumun sistem tercihlerini şekillendirebilecek bir unsur olarak değerlendirilebilmektedir. İslami finans sistemi mevcut yapısıyla küresel finans mimarisi içerisinde yer almakta ve birçok alanda faaliyetler yürütmektedir. Bu alanlar; Bankacılık, sermaye piyasası, tekâful ve bankacılık dışı finansal kuruluşlar olarak tasnif edilmektedir. Küresel anlamda İslami finans Türkiye'de ise katılım finans sistemi

olarak isimlendirilen ilkesel çerçeveye içerisinde yürütülen iş ve işlemler yer yer konvansiyonel finans ile aynı düzlemde yürütülmekte, benzerlik göstermekte hatta birebir taklit edilerek yapılmaktadır (Bozkuş Kahyaoğlu, 2016). Bu da kamuoyunda bu alanın faaliyetlerini ilkesel farklılıkların ortadan kalkması endişesi ile oldukça tartışmalı hale getirmektedir.

Buradan hareketle iş ve işlemlerin yürütülmesinde ortaya çıkan fikir ayrılıkları, sistemlerin benzeşmesi, Müslüman kamuoyunun güven kaybı gibi hususlar bu alanda karşılaşılan bazı temel zorluklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu zorlukları ortadan kaldırmak, yaşanan tartışmaları daha aza indirmek ve sistemin işleyişindeki birliğin sağlanması için Bahreyn merkezli Uluslararası Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI) kurulmuş ve İslami finans sistemindeki bahsi geçen uyumsuzlukları ortadan kaldırmak adına AAOIFI birbirini tamamlayıcı “Muhasebe, Şer’i Yönetişim, Denetim ve Etik” başlıklarında standartlar yayınlamıştır. Bu standartlar da Müslüman ülkelerin kendi yasal çerçevesi bağlamında değerlendirmeye alınmıştır. Bazı ülkeler doğrudan finansal sistem içerisine entegre ederek uygulamış, bazıları da tavsiye niteliğinde düzenleyerek ülke içi mevzuatlarına dahil etmiştir. Bu yönüyle standartların ülkelerin finansal sistemine göre uygulanabilirliği ya da adaptasyon süreci birbirinden farklılıklar göstermektedir.

Türkiye’de de İslami finans sistemine ilişkin uygulamalar katılım finans sistemi adı altında yürütülmektedir. Her ne kadar yasal mevzuat içerisinde bu sistem bütünüyle hala düzenlenmemiş olsa da bununla ilgili çalışmalar yürütülmekte ve mevzuat hazırlıkları yapılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı finans ofisi bünyesinde Katılım Finans Daire Başkanlığı’nın tesis edilmesi, Katılım Finans Strateji Belgesi’nin yayınlanması ve Katılım Finans Kanun Teklifi’nin meclise sunulması bu alanda atılmış önemli adımlardır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, 2021).

Katılım finans sisteminin ilkesel olarak iş ve işlemlerinde İslami finans sisteminin esaslarıyla uyumlu olması gerekmektedir. Katılım bankacılığı sistemi de sektörün önemli bir oyuncusu olduğundan ilgili endişelerin ve sorunların ortadan kalkması için AAOIFI tarafından yayınlanan standartları sistemine entegre ederek uygulaması bir beklentidir. Bu yönüyle AAOIFI’nin yayınlamış olduğu standartların katılım bankacılığının ilkesel düzlemde işlemesi için oldukça önemlidir. Bu bağlamda AAOIFI Muhasebe Standartları, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) aracılığı ile Şer’i standartlar da Türkiye Katılım bankaları Birliği (TKBB) tarafından tercüme edilerek sektör oyuncularına tavsiye niteliğinde sunulmuştur. Ancak Katılım bankalarının bu standartlara adaptasyonu sağlanamamıştır. Bu adaptasyonun sağlanabilmesi ya da faizsiz finans sistemine entegrasyonu; bankacılık ürünlerine uygulanması, faizsiz standartlara uyumlaştırma, mevcut finansal sistem ile çatışması, denetim mekanizmasına dahil edilmesi ve ayrı bir sistem olarak tanınarak huki ve resmi mevzuata dahil edilmesi gibi birçok unsur bu adaptasyon sürecinin sağlanamamasının temel nedenlerindedir. Bu sebeple yapılan bu çalışmada Türkiye’de katılım bankacılığı sistemine AAOIFI standartlarının entegre edilerek adaptasyonun sağlanmasının önemi, engelleri ve bu engellerin aşılması için çözüm önerileri ilgili literatürden elde edilen verilerden ve sektör içerisinde alınan bilgilerden hareketle sunulmuştur.

2. AAOIFI STANDARTLARI VE KATILIM BANKACILIĞINA ADAPTASYONU

2.1 İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (AAOIFI)

Küreselleşen dünyada ithalat ve ihracatın artması ve firmaların diğer ülkelerde de faaliyet göstermesinin artması ile bilgi alışverişinde bulunan firmalar sorun yaşamaya başlamıştır. Aynı firmanın farklı ülkelerde bulunması ve her ülkenin muhasebe standartlarına göre finansal raporlarını ayrı hazırlanması demektir. Bu durum firmalar için güçlük teşkil ettiğinden uluslararası muhasebe standartlarına ihtiyaç duymaktadır. Bunun neticesinde Uluslararası Finansal Raporlama standartları yayınlanıp bu standartlar benimsenmiştir. Bu standartlar İslami finans ile uyumsuzdur. Dünya genelinde bir büyüme ve ilerleme gösteren İslami finasta bir muhasebe ve denetim standartları ihtiyacı doğmuştur (Ağkan, 2018, s.240-242).

Faizsiz finans sektörünün temsilcileri 1990 yılında Cezayir’de toplanarak İslami ilkelere uyumlu muhasebe ve denetim standartlarını hazırlamak geliştirmek amacıyla uluslararası bir kurum kurmayı kararlaştırdılar (Rammal,2006, s.204-208). Bahreyn de 1991 yılında İslam Kalkınma Bankası öncülüğünde İslami Bankalar ve Finansal Kuruluşlar Finansal Muhasebe Organizasyonu (Financial Accounting Organization for Islamic Banking and Financial Institution – FAOIBFI) ismiyle faaliyete başlamıştır. Organizasyon 1993 yılında ilk standartlarını yayınlamaya başlamıştır. Organizasyon daha sonra ismini değiştirerek İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions – AAOIFI) ismiyle devam etmiştir (Yatbaz, 2020, s.184)

AAOIFI, İslami Finans endüstrisinde gelişmiş organizasyon yapısıyla ve yayınladığı Şeri-İ, Muhasebe, Denetim ve Yönetişim Standartları ve Etik Kodlar ile İslami Finans Endüstrisi'ne (İFE) altyapı desteği sağlayan önemli bir kuruluş konumundadır. Yayınlanan standartlarla İslami finansın uluslararası mimarisinin oluşturulmasında, bilgi oluşturma güvenilirliğine ve önemli kuruluşların akredite edilmesinde büyük öneme sahiptir (Yurtseven, 2021, s.306).

2.2. AAOIFI'nin Yayınlamış Olduğu Standartlar

Yayınladığı standartlarla faizsiz finans kuruluşlarına yön veren AAOIFI 2022 yılına kadar 114 standart yayınlamıştır. AAOIFI standartları 5 ayrı farklı alanda yayınlamaktadır. Bunlar; Şer-i standartlar, muhasebe standartlar, denetim standartları, yönetim standartları ve etik standartlar şeklindedir. Yayınlanan standartların sayısı ise şu şekildedir; şer-i 59, muhasebe 31, 24 tanesi de yönetim etik ve denetim standart şeklindedir. Bünyesinde 161 aktif üye bulunduran organizasyonun yayınladığı standartlardan 35 ülke tamamını, geri kalan 126 üyesi ise kısmen ya da rehber şeklinde almıştır (AAOIFI Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu, 2024, s.46). AAOIFI, İslami Finans Kuruluşları (İFK) için muhasebe, şer'i, denetim, yönetim ve etik kodlar ile ilgili standartları yayınlamakta ve sürekli olarak bunları geliştirip iyileştirmektedir. Bu standartlar, birbirlerini tamamlayacak nitelikte bütünsel olarak hazırlanmış olup İslami finans işlemlerinin şer'i kurallarına uygun şekilde gerçekleştirilmesi ve sürdürülebilirliği için gerekli bileşenleri oluşturmaktadır. AAOIFI'nin temel yaklaşımı, modern hukuk ve uluslararası finans bilgilerinden yararlanarak bunları İslam'a uygun hale getirerek İslami finans endüstrisine entegrasyonunun sağlanmaktadır (Yurtseven, 2023).

2.2.1. Şer'i Standartlar

AAOIFI tarafından hazırlanan ve çıkarılan şer-i standartlar, İslami faizsiz finans kuruluşlarınca kullanılan metotlar, sermaye toplanması ve sermayenin kullanılması amacıyla yararlanılan araçlarının ve geri kalan bütün ürün ve hizmetlerin yelpazesinin İslam hukukuna uygunluk şartlarını belirlemek amacıyla 2022 yılına kadar 59 tane standart yayınlanmıştır.

Bu standartlar; İslam hukukuna ihtilafı durumları teşkil etmemesi için, dikkat edilmesi gereken konuları vurgulamaktadır. Esas olarak fıkıh ve İslam hukuku alanına giren bu standartlar, İslam hukukunun değişmezliği sebebiyle sık sık yenilemeye ihtiyaç duyulmamaktadır.

Ayrıca şeri standartlar, 2018 yılında Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından Türkçeye uyarlanıp denetlenmektedir (Pehlivanlı, 2011). Bu standartlar, İslami finansın şeriat hükümlerine uygun bir şekilde yürütülmesini sağlayan prensipleri ve kuralları içerir (Dadaş, 2015, s.311). Dünyanın bazı ülkelerinde bu standartlar yasal olarak zorunlu tutulurken, birçok İslam ülkesinde ise bu kurallara uyum gönüllülük esasına dayanmaktadır (Yurtseven, 2023),

Tablo 1. AAOIFI Şer'i Standartları

ŞER'İ STANDARTLARI (AAOIFI)	
<i>FFS 1</i> Döviz Ticareti	<i>FFS 36</i> Yüklenim Konusu İşleri (İltizâmât) Etkileyen Beklenmeyen Hâller
<i>FFS 2</i> Banka Kartları ve Kredi Kartları	<i>FFS 37</i> Kredi Anlaşması
<i>FFS 3</i> Ödeme Gücü Bulunduğu Hâlde Ödeme Yapmayan Borçlu	<i>FFS 38</i> Finansal İşlemlerde İnternet Kullanımı
<i>FFS 4</i> Takas İşlemleri	<i>FFS 39</i> Rehin ve Modern Uygulamaları
<i>FFS 5</i> Teminatlar	<i>FFS 40</i> Emek Sermaye Ortaklığına Dayanan Katılma Hesaplarında Kâr Dağıtımı
<i>FFS 6</i> Faizli Bankanın Faizsiz Bankaya Dönüştürülmesi	<i>FFS 41</i> Faizsiz Reasürans
<i>FFS 7</i> Havale	<i>FFS 42</i> Mali Haklar ve Bu Haklar Üzerinde Tasarruf
<i>FFS 8</i> Murâbaha	<i>FFS 43</i> İflas
<i>FFS 9</i> Kira ve Finansal Kiralama (Leasing)	<i>FFS 44</i> Likit Temini ve Kullandırımı
<i>FFS 10</i> Selem ve Alt Selem*	<i>FFS 45</i> Sermaye ve Yatırımların Koruması
<i>FFS 11</i> Eser (İstisnâ*) ve Alt Eser Sözleşmesi*	<i>FFS 46</i> Yatırım Vekâleti
<i>FFS 12</i> Ortaklık ve Çağdaş Ortaklıklar	<i>FFS 47</i> İşlemlerde Kâr Hesaplama İlkeleri
<i>FFS 13</i> Mudârebe (Emek-Sermaye Ortaklığı)	<i>FFS 48</i> Güven Esaslı Muhayyerlikler
<i>FFS 14</i> Akreditif	<i>FFS 49</i> Tek Taraflı Vaat ve Karşılıklı Vaadleşme
<i>FFS 15</i> Ödül Vaadi/Cuâle	<i>FFS 50</i> Bağ Bahçe Ortaklığı (Müsâkât)
<i>FFS 16</i> Kıymetli Evrak	

<p>FFS 17 Yatırım Sertifikaları (Sukûk) FFS 18 Teslim–Tesellüm (Kabz) FFS 19 Karz (Tüketim Öduncü) FFS 20 Organize Piyasalarda Emtia Satışı FFS 21 Menkul Kıymetler (Hisse Senetleri ve Tahviller) FFS 22 İmtiyaz Sözleşmeleri FFS 23 Vekâlet ve Yetkisiz Temsil FFS 24 Sendikasyon Finansmanı FFS 25 Bileşik (Mürekkep) Sözleşmeler FFS 26 Tekâfül (İslami Sigorta) FFS 27 Endeksler FFS 28 Faizsiz Bankalarda Bankacılık Hizmetleri FFS 29 Faizsiz Finans Kurumlarında Fetva İlkeleri ve Fetva Ahlakı FFS 30 Teverruk FFS 31 Garar İlkesi FFS 32 Tahkim FFS 34 Hizmet / İş Sözleşmesi FFS 33 Vakıf FFS 35 Zekât</p>	<p>FFS 51 Malın Selametine İlişkin Muhayyerlikler (Ayıplı Mal – Sözleşmenin Bölünmesi - Nitelik Eksikliği) FFS 52 Yeniden Değerlendirme Muhayyerlikleri (Şart - Tayin – Nakit Muhayyerlikleri) FFS 53 Kapora FFS 54 Akitlerin Şarta Bağlı Feshi FFS 55 Yarışma ve Ödüller FFS 56 Yatırım Yöneticisinin Tazmin Sorumluluğu FFS 57 Altın ve Altın İşlemleriyle İlgili Kurallar FFS 58 Satılan Malın Satıcıya Geri Dönmesi FFS 59 Alacağın Satımı FFS 60 Vakıf FFS 61 Ödeme Kartları</p>
--	--

Kaynak: Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI)

2.2.2. Muhasebe Standartları

Sanayi devriminden sonra ortaya çıkan geleneksel muhasebe sistemleri, iş dünyasının değişmesi, emek, sermaye ve bilgi yönetimindeki değişimlerle birlikte çeşitli muhasebe tekniklerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu tekniklerin finansal sistemde kullanılması çeşitli mali sorunlara yol açmış ve küresel düzeyde muhasebe standartlarının uyumunun önemini ortaya çıkarmıştır. Finans sektöründeki büyük aktörler ve düzenleyici otoriteler, IFRS standartlarını benimsemeye çalışmış ve bu standartların uluslararası geçerliliği sağlamıştır. IFRS standartlarının temelini faiz oluşturduğu için İslam ilkeleri ile uyumlu olmadığından dolayı AAOIFI İslami ilkeleri çerçevesinde kendi standartlarını düzenleyip yayınlamıştır (Ağkan, 2018, s.242).

AAOIFI'nin başlıca hedefi, İslami finans kuruluşları için önem arz eden muhasebe ve denetim standartlarını belirlemektir. Bu bağlamda 39 tane muhasebe standardı yayınlanmıştır (Ağkan, 2018, s.75). Yayımlanan bu standartlar İslam ülkeleri tarafından zorunlu, gönüllü ya da rehber niteliğinde uygulanmaktadır.

Tablo 2. AAOIFI Muhasebe Standartları

MUHASEBE STANDARTLARI (AAOIFI)	
Finansal tablolarda Genel Sunum ve Açıklamalar (Güncellenmiş 2020)	FMS 28 Murabaha ve Diğer Ertelemeli Ödeme Satışları
FAS 1 Finansal Tablolarda Genel Sunum ve Açıklamalar	FMS 30 Değer Düşüklüğü, Kredi Kayıpları ve Ağır Borç Yükümlülükleri
FMS 3 Mudarebe Finansmanı	FMS 31 Yatırım Ajansı (Al Wakala Bi Al-Istithmar)
FMS 4 Müşareke Finansmanı	FMS 32 İcare
FMS 7 Selem ve Alt Selem	FMS 33 Sukuk, Hisse ve Benzeri Araçlara Yapılan Yatırımlar
FMS 9 Zekat	FMS 34 Sukuk Sahipleri için Finansal Raporlama
FMS 10 İstisna ve Alt İstisna	FMS 35 Risk Yedekleri
FMS 12 İslami Sigorta Şirketlerinin Finansal Tablolarda Genel Sunum ve Açıklamalar	FMS 36 Faizsiz Finans Muhasebe Standartlarının İlk Kez Uygulanması
FAS 13 İslami Sigorta Şirketlerinde Fazla veya Eksiklik Dağıtım Temellerinin Açıklanması	FMS 37 Vakıflar İçin Finansal Raporlama
FMS 14 Yatırım Fonları	FMS 38 Vaat, Opsiyon ve Korunma
FMS 15 İslami Sigorta Şirketlerinde Karşılıklar ve Rezervler	FMS 39 Zekata ilişkin Finansal Raporlama
FMS 16 Yabancı Para İşlemleri ve Yurtdışı İşletmeler	FMS 40 Katılım Finans Pencere Modeline İlişkin Finansal Raporlama
FMS 18 Geleneksel Finans Kurumları Tarafından Sunulan İslami Finansal Hizmetler	FAS 41 Ara Dönem Finansal Raporlama

<i>FMS 19</i> İslami Sigorta Şirketlerinde Katkılar <i>FMS 21</i> Varlıkların Transferine İlişkin Açıklama <i>FMS 22</i> Segment Raporlama <i>FMS 23</i> Konsolidasyon <i>FMS 24</i> İştiraklerdeki Yatırımlar <i>FMS 25</i> Sukuk, Hisse ve Benzeri Enstrümanlarda Yatırım <i>FMS 26</i> Gayrimenkul Yatırımları <i>FMS 27</i> Yatırım Hesapları	<i>FAS 42</i> Takafül Kurumlarının Finansal Tablolarında Sunum ve Açıklamalar <i>FAS 43</i> Takafül için Muhasebe: Tanımlama ve Ölçüm <i>FAS 44</i> Varlık ve İşletmelerin Kontrolünün Belirlenmesi <i>FAS 45</i> Yarı Özkaynak (<i>Yatırım Hesapları Dahil</i>) <i>FAS 46</i> Yönetim Altındaki Bilanço Dışı Varlıklar <i>FAS 47</i> Yatırım Havuzları Arasında Varlık Transferi
--	--

Kaynak: Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI)

2.2.3. Denetim Standartları

AAOIFI tarafından 2024 yılına kadar yayımlanan 5 adet denetim standardı (ASFI) mevcuttur. Bu standartların oluşturulma amaçları, ASFI 1'de belirtildiği üzere, Şer'i kurallara doğru şekilde eylem icra eden finans kuruluşlarının hazırladığı denetim ve finansal raporlarla hedeflenen, kapsamlı ilke ve prensipleri hakkında standartlar belirleyerek rehberlik etmektir. Finansal tabloların denetimi ile ulaşılmak istenen sonuç ise, bir denetçi tarafından finansal tabloların her açıdan Şer'i ilke ve hükümlere uyumlu şekilde hazırlanıp hazırlanmadığını incelemek ve bu konuda bir görüş sunmaktır.

Denetçi, AAOIFI standartları ve ilgili ulusal muhasebe standartlarına uygun olarak raporunu oluşturup ve değerlendirme sunarken "doğru ve adil bir beyan" vermekle sorumludur. Denetim esnasında ASFI standartlarını temel kaynak olarak ele almalıdır. Denetim sürecinde, raporların doğruluğunu veya yanlışlığını kanıtlarla göstermesi gerekmektedir. Hiçbir şeyi kanıt olmaksızın doğru ya da yanlış olarak kabul etmemelidir.

Denetçi, denetim gerçekleştirirken İslami ilke ve kurallar doğrultusunda; ASFI, meslek kuruluşlarının gerekli düzenlemeleri, mevzuat, tüzük ve yasalarına dikkat edilmesi gerekmektedir. ASFI düzenlemeleri kapsamında ele alınmayan konularda ise Uluslararası Denetim Standartları'nı temel olarak denetim faaliyetini gerçekleştirmelidir.

Makul Güvence, kısaca kabul edilebilir hata düzeyi olarak tanımlanabilir; bu, denetçinin raporunda önem arz eden ve dikkate değer bir hata olup olmadığı konusunda sağlamış olduğu güvenilirlik seviyesidir. Denetçinin raporlama süreci, finansal tabloların doğruluğunu kanıtlamakla ilgilidir. Diğer bir hususta ise incelenen ve değerlendirilen işlemlerde, finansal kurumların kendi Şer'i kuralları ve prensiplerine uygunluğunu da değerlendirir. Bu da denetimin bir bakıma tutarlılık ve tekdüzeliğe uygun olup olmadığı hususunda bilgi verir.

Denetçinin, mali işlemler ve raporlar için kanıt toplama, inceleme ve varsa hataları belirtme görevini yerine getirirken; kurumun finansal tablolarının ilgili kurallara, ilkelere, mevzuata, yönetmeliklere ve tüzüklere uygun olarak hazırlayıp sunması gerekmektedir. Bağımsız denetçilerin, denetim raporlarını oluşturma aşamasında finansal tablolarla ilgili olarak denetim kanıtlarıyla beraber değerlendirir ve bu kanıtların standartlara uyumluluğu doğrultusunda değerlendirme yapabilmektedir. Bağımsız denetçi raporunda başlık, yetkili kişi, giriş bölümü, denetimin kapsamını açıklayan bölüm, finansal tabloların ASIFI ve ilgili ulusal standartlara uygunluğu, denetim sürecine ilişkin detaylar, finansal tablolarla ilgili denetçi değerlendirmesi ve bu değerlendirmenin sebeplerini açıklayan bölüm, raporun tarih bilgisi, denetçinin iletişim bilgileri ve imzası yer almalıdır.

Tablo 3. AAOIFI Denetim Standartları Tablosu

AAOIFI TARAFINDAN YAYINLANAN DENETİM STANDARTLARI	
DSN*	DENETİM STANDARDI ADI
1	Denetimin Amacı ve İlkeleri
2	Denetçi Raporu
3	Denetim Görevi Şartları
4	Şer'i Kural ve İlkeler Uyumluğunun Harici Denetçi Tarafından Test Edilmesi
5	Mali Tabloların Denetiminde Sahtekârlık ve Hataları Göz Önünde Bulundurma Sorumluluğu

Kaynak: Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI)

* DSN: Denetim Standardı Numarası

2.2.4. Yönetişim Standartları ve Etik Kodlar

AAOIFI tarafından 2024 yılından itibaren yayınlanmış olan 17 adet Yönetişim Standardı (GSIFI) ve 2 adet Etik standardı mevcuttur. GSIFI'nin yayınlanma amacı, İslami prensiplere uygun olarak faaliyet gösteren finans kuruluşlarının kurumsal yönetimlerini bu doğrultuda düzenlemeye öncülük etmektir.

AAOIFI tarafından yayımlanan bu Yönetişim ve Etik Standartları, İslami finans kuruluşları için yönetim süreçlerinde sadece öneri ve rehberlik amacı taşımaktadır. Bu standartlara uyulmasının zorunlu olmadığı ve aynı zamanda uyulmadığı takdirde herhangi bir müeyyideye tabi bir sonuç getirmemektedir.

Tablo 4. AAOIFI Yönetişim Standartları Tablosu

AAOIFI TARAFINDAN YAYINLANAN YÖNETİŞİM STANDARTLARI	
YSN*	YÖNETİŞİM STANDARTI ADI
1	Şeriat Denetleme Kurulu - Atama, Oluşum ve Rapor
2	Şeriat İncelemesi
4	İslami Finans Kuruluşları için Denetim ve Yönetim Komitesi
5	Şeriat Denetleme Kurulunun Bağımsızlığı
6	İslami Finans Kuruluşları için Yönetim İlkeleri Hakkında Beyan
7	İslami Finans Kuruluşları için Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Davranış ve Açıklama
8	Merkezi Şeriat Kurulu
9	Şer'i Uyum Fonksiyonu
10	IFI'ler için Şeriat Uyumluluğu ve Emanet Derecelendirmeleri
11	Dâhili Şeriat Denetimi
12	Sukuk Yönetimi
13	Vakıf Yönetimi
14	İslami kitlesel fonlama
15	Sendika Finansmanı
16	Etiğin Uygulanmasına İlişkin Kurumsal Çerçeve
17	Sukuk ve Diğer İslami Finans Araçlarının Şer'i Uyumluluğu ve Güven Derecelendirmeleri

Kaynak: Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu (AAOIFI)

2.3 Türkiye'de Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının AAOIFI Standartlarına Adaptasyon Durumu

İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetim Kuruluşu'nun (AAOIFI) yayımlanmış olduğu Şeriat Standartlarının Türkiye'de uygulanmasına yönelik olarak hukuki düzeyde bir engel teşkil eden durum bulunmamaktadır. Bu anlamda konu ele alındığında katılım bankaları uhdesinde yer alan "Danışma Kurulları", yapılmış/yapılacak tüm işlem ve faaliyetlerinde İslami açıdan değerlendirme sağlarken bu standartları kendine bir kılavuz niteliğinde rehber olarak almakta ve uygulamaya geçirmektedir (Ağkan, 2018, s. 80). Ancak Türkiye'de, Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümlerine göre değerlendirildiğinde ise uygulama anlamında zorunlu olan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), Türkiye'deki katılım bankalarının bu belirtilen standartları yerine getirerek uygulanması yönünde kısıtlar oluşturmaktadır. Türk Ticaret Kanunu tarafından TMS ve UFRS'ye yönelik olarak pratikte baz alınacak hususlar yönündeki çıkarımı bu konuda AAOIFI'nin Şeriat Standartları yönergesinin uygulanması yönünde temel düzeyde engel teşkil etmektedir. Vergilendirme anlamında ve dış bilgi kullanıcılarının merkeze alınacak bir biçimde muhasebe kayıtlarının oluşturulmasında ve mali içerikli tabloların meydana getirilmesinde esas alınması sebebiyle Şer'i Standartlara uygun bir şekilde hareket edilmesini ve muhasebe ile denetim standartlarının hayata geçirilmesine temelde engel oluşturmaktadır. Ancak özellikle yönetim noktasında ve etik standartlar noktasında bu açıdan bir engel teşkil etmemesi, bahsedilen bu standartların kılavuz alınarak kullanılabilmesinin önünü açmaktadır. Bu noktada yönetişimin özelliği sağlıklı şekilde işlerlik kazanması Şeriat Standartlarının uygulanmasının önünü açan başlıca bir yumuşak güç unsuru olarak dikkat çekmektedir (Kısacık, 2021, s.118-122).

AAOIFI muhasebe standartlarının uygulanabilirliği ile UFRS varsayımlarının arasındaki en temel farklılık, AAOIFI'nin muhasebede "öz" ve "biçime" eşit derecede önem vererek bu konulara eşanlı olarak eğilim göstermesi olurken, UFRS'in "öz" kısmını bir adım ön planda tutarak "biçim" kısmını ise ikincil planda ele alması durumunda ibarettir. Bu nedenden dolayı, AAOIFI tarafından yayımlanan örnek mali ve finansal tablolar,

* YSN: Yönetişim Standardı Numarası

uygulamalar ve dipnotlar standartlara uygun olarak sunulmakta olup, UFRS tarafından yapılan yayımlarda ise sadece taşınması gerekli olan temel özellikleri belirtmekte ve biçimi uygulayıcılara bırakması durumu ön plana çıkmaktadır. Bu bakımdan geniş bakış açısıyla konu değerlendirildiğinde AAOIFI'nin biçimsel uygulamalarının genellikle UFRS ile çelişmemesi amacıyla hazırlandığı için uygulanmaları durumunda UFRS ile önemli ölçüde farklılık göstermeyeceği söylenebilmektedir. Ancak, KGK tarafından yayımlanan TMS ve TFRS standartları ile BDDK'nın 20.09.2017 tarihli “*Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar ve Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ*” kapsamında yer alan örnek finansal tablolar ile AAOIFI'nin finansal tabloları karşılaştırıldığında farklılıkların yer aldığı görülmektedir (BDDK, 2017). Burada amaçlanan ise, AAOIFI'nin bankanın sermayedar ve yatırımcılarına gereksinim duyulan bilgiyi üretmeyi amaçlarken; BDDK'nın mevzuat ve vergilendirme öncelikli olmasıdır.

Türkiye’de faaliyet başlayan katılım bankalarının ülke sınırları içerisinde 2020 yılına gelene kadar kendilerine özgü olarak bir düzenlemesi bulunmamaktaydı. Bu sebeple Türkiye’deki katılım bankaları da 2020 yılına gelene kadar konvansiyonel düzeydeki ticari bankalarla aynı muhasebe ve raporlama standartlarına tabi olarak uygulamak zorunda kalmışlardır. Bu sebepten dolayı da katılım bankaları, ticari bankalardan farklı olan uygulamaları için kendi faaliyetlerine uygun bir muhasebe ve raporlama standardına sahip değillerdir (Doğan, 2022, s.96-101).

Yukarıda belirtilen hususlar bağlamında, AAOIFI tarafından yayımlanmış olan Şeriat Standartları Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) tarafından Türkiye de rehber olarak kullanılmaktadır (Güçlü, 2022, s.5). Muhasebe standartları Kamu Gözetim Kurumu tarafından 2019 yılında “Faizsiz Finans Muhasebe Standartları” olarak çevrilmiş ve yayımlanmıştır. Bu standartlar, katılım bankaları açısından rehber standartlar olarak uygulanmaktadır (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2024).

Katılım finans kuruluşları, kullanıcıların ortak bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla belirli aralıklarla finansal tablolar yayımlamak zorundadır. Bu Standart, finansal tabloların sunumuna dair genel ilkeleri ve finansal tabloların içeriğine yönelik asgari gereksinimleri belirler. Ayrıca, katılım finans prensipleri ve standartları doğrultusunda gerçeğe uygun sunumun sağlanmasını hedefler ve bu tabloların, önceki dönemlere ait finansal tablolar ile diğer kuruluşların finansal tablolarıyla karşılaştırılabilmesini kolaylaştıracak şekilde yapılandırılmasına dair öneriler sunar.

3. AAOIFI STANDARTLARININ KATILIM BANKACILIĞINA ADAPTASYONU İÇİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

3.1. Kurumsal Roller ve Süreçler

Türkiye Katılım Bankaları Birliği ve Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu vasıtasıyla Türkiye’de uygulanan AAOIFI standartlarının uygulama sürecinde hukuki ve düzenleyici altyapı, finansal ürün ve hizmetlerin yetersizliği, finansal ürün ve hizmetlerin yetersizliği, personel eğitimi ve bilinçlendirme, finansal raporlama standartlarının uyumlaştırılması, denetim ve iç kontrol süreçleri, etik ve kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması, uluslararası ilişkiler ve iş birliği, süreç, zaman ve adaptasyon sorunlarını aşılmasına katkı sağlamak amacıyla Faizsiz finans sistemi uygulamasında; bankacılık ürünlerinin uygulanması, faizsiz standartlara uyum süreçleri, mevcut finansal sistem ile çatışma durumları, denetim mekanizmasının işlenmesi, ayrı bir sistem olarak tanınması, gibi birçok faktör ilgili standartların uyarlanması konusunda zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu çalışmanın ilerleyen süreçlerinde Türkiye’de katılım bankacılığı sisteminin gelişiminden, AAOIFI’nin oluşum sebepleri ve standartların çerçevesinden ve Türkiye’nin bu standartlara adaptasyonundan bahsedilmektedir.

3.1.1. Hukuki ve Düzenleyici Altyapı Sorunu

Türkiye’de Katılım Bankalarının AAOIFI standartlarına uyum süreçlerinde yaşanan temel sorunlardan en önemlileri hukuki ve düzenleyici altyapının eksikliği ile bazı konularda da ortaya çıkan belirsizliklerdir. Nitekim Türkiye’de Katılım Bankalarının AAOIFI’nin belirlemiş olduğu standartlara uyumundaki en temel sorun yasal ve düzenleyici altyapı eksikliği (Canbaz, 2020, s.244-258) olarak belirtilebilmektedir. Bu sorunun aşılması adına hukuki ve düzenleyici altyapı sorunu için çözüm önerisi tablo 5’te ifade edilmiştir.

Tablo 5. Sektör Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkılar

Eylem, Amaç ve Katkılar	
Eylem: AAOIFI Uyum Ofisi'nin İstanbul Finans Merkezi bünyesinde kurulması ve Katılım Finans Daire Başkanlığı başta olmak üzere sektör oyuncularından temsilcilerin bu ofiste konumlandırılarak koordineli bir çalışma sürecini için eylem planlarının hazırlanması.	Amaç: Katılım Bankalarının AAOIFI'nin belirlemiş olduğu standartlara uyum sürecinde sektöre destek olacak hukuki faaliyetleri merkezi bir planlama ile gerçekleştirmek ve ilgili koordinasyonu sağlamak.
Katkı: AAOIFI Uyum Ofisi personelinin alanında uzman ve yetkin kişilerden oluşması ve Katılım Bankalarına AAOIFI uyumlaştırma sürecinde iletişim, işbirliği ve destek hizmetleri sunması hukuki adaptasyon sürecine olumlu yansımaları olacaktır.	Pozitif Dışsallık: İFM bünyesinde faaliyet gösteren bir ofisin izlemiş olduğu hukuki çerçeve uyum politikaları diğer kurumlar için de hem örnek hem de bağlayıcı nitelikte olup sürecin hızlanmasına katkı sağlayacaktır.

Kaynak: Yazarlar tarafından "İslami Finans Sisteminin Küresel Mimarisi" isimli eserden esinlenerek hazırlanmıştır.

AAOIFI Uyum Ofisi'nin İstanbul Finans Merkezi (İFM) bünyesinde kurulması ve Katılım Finans Daire Başkanlığı başta olmak üzere sektör temsilcilerinin bu ofiste konumlandırılması, koordineli bir çalışma sürecini amaçlamaktadır. Bu koordinasyonla tesis edilmiş çalışma grubunun temel hedefi, Katılım Bankalarının AAOIFI'nin belirlemiş olduğu standartlara uyum sürecinde sektöre destek olacak faaliyetleri merkezi bir planlama ile gerçekleştirmek ve gerekli koordinasyonu sağlamaktır (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, 2022). AAOIFI Uyum Ofisi'nde görev alacak alanında uzman ve yetkin insan değerlerinden oluşması, katılım bankalarına AAOIFI uyumlaştırma sürecinde iletişim, işbirliği ve destek hizmetleri sunarak adaptasyon sürecine olumlu katkılar sunacaktır. İFM bünyesinde faaliyet gösteren bir ofisin uyum politikalarını izliyor olması, diğer kurumlar için hem örnek teşkil edecek hem de bağlayıcı nitelikte olup sürecin hızlanmasına katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede, AAOIFI standartlarının takibi ve uyumlaştırılması kapsamında güncel gelişmelerin izlenmesi ve Türkiye'deki katılım bankalarının uyabileceği şekilde AAOIFI Uyum Ofisi ile işbirliği yapılarak bu standartların uygulama esasları ile beraber yayımlanması sağlanacaktır. Bu süreç, katılım bankalarının AAOIFI standartlarına uyum sürecinde güncellenen standartlara hızlı erişim ve aynı zamanda uygulama esaslarını hızlı öğrenme imkânı bulmalarını da sağlayacaktır. Güncel ve Türkiye'ye uyarlanabilir standartların bu koordinasyon sürecinin sonunda yayımlanması, Türkiye'deki tüm katılım finans kuruluşları için uygulama esaslarındaki fikir ayrılıklarının önüne geçecek ve daha tutarlı bir uyum süreci izlenmiş olacaktır.

Tablo 6. KGK, SPK ve BDDK Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkılar

Eylem, Amaç ve Katkılar	
Eylem: AAOIFI'nin Standartları Takibi ve Uyumlaştırması	Amaç: AAOIFI'nin belirlemiş olduğu standartların güncelliğini takip etme ve Türkiye'deki katılım Bankalarının uyabileceği şekilde AAOIFI Uyum Ofisi ile işbirliği gerçekleştirerek standartları uygulama esasları ile beraber yayımlamak.
Katkı: Katılım Bankaları AAOIFI'nin belirlemiş olduğu standartlara uyum sürecinde güncellenen standartlara hızlı erişim ve aynı zamanda uygulama esaslarını hızlı öğrenme imkânı bulabilecektir.	Pozitif Dışsallık: Güncel ve Türkiye'ye uyarlanabilir şekilde ilgili standartların yayımlanması, Türkiye'deki Tüm Katılım Finans Kuruluşları için uygulama esaslarındaki fikir ayrılıklarının önüne geçebilecektir.

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Bahsi geçen eylem ve amaçlar Türkiye'deki Katılım Bankalarının AAOIFI standartlarına uyumlaştırılması için oldukça önem arz etmektedir. AAOIFI standartlarının güncelliğini takip etmek ve Türkiye'deki katılım bankalarının bu standartlara uyumunu gerçekleştirmek, sektördeki uyumun ve standardizasyonun artmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, AAOIFI Uyum Ofisi ile iş birliği yaparak bu standartların uygulama esaslarını yayımlamak, katılım bankalarının güncellemelerden hızlı bir şekilde haberdar olmalarını ve standartları nasıl uygulayacaklarını öğrenmelerini sağlayacak ve sonuç itibarıyla de Türkiye'de Katılım Bankacılığı Sisteminin yapısının güçlenmesine imkân verebilecektir. Ayrıca bu süreç, Türkiye'deki tüm katılım finans kuruluşlarının aynı standartlara göre hareket etmelerine, sektördeki uyumun artmasına ve fikir ayrılıklarının önlenmesine yardımcı olabilecektir. Böylelikle de sektörün güvenilirliğini artacak ve uluslararası alanda katılım finans sisteminin kabul görmesine katkı sunabilecektir.

3.1.2. Katılım Bankacılığı Ürün ve Hizmetlerinin Noksanlığı

Katılım Bankaları'nın AAOIFI'nin yayımladığı standartlara uyum sürecinde karşı karşıya kaldıkları sorunlardan bir diğeri de ürün ve hizmet portföyünün yetersiz olmasıdır. Müşteri beklenti ve ihtiyaçlarının fazla olması ve buna mukabil konvansiyonel bankalar gibi katılım bankalarının çoğu isteğe cevap verememesi tercih edilmesinin önünde bir engel olabilmektedir.

Tablo 7. BDDK Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkılar

Eylem, Amaç ve Katkılar	
Eylem: Katılım Bankalarının Sunabileceği Ürün ve Hizmet Sayısını Artırmak	Amaç: Katılım Bankalarının AAOIFI'nin belirlemiş olduğu standartlara uygun şekilde müşterilere sunabileceği ürün ve hizmet sayısının sayısını artırmak daha fazla müşteriye ulaşma ve daha fazla sermayeyi kontrol etme anlamına gelmektedir. Daha fazla büyüyen bir sistem kurumsal kimliğini daha fazla muhafaza edebilir. Bu da AAOIFI standartlarına uyum süreçleri için daha büyük bir kaynak ve prestij ile hareket etme anlamına gelmektedir.
Katkı: Ürün ve Hizmet sayılarının artması İslami hassasiyet gösteren kesimlerin konvansiyonel bankalardan Katılım Bankalarına yönelmelerini sağlayacaktır. Bu da Katılım Bankalarının Pazar payını artırmasına neden olacaktır. Nihai olarak Katılım Bankacılığı büyüyen bir sistem olarak düşünüldüğünde görmezden gelinmesi ya da merkezi gelişme süreçlerinden mahrum kalmasının yolları kapanacaktır.	Pozitif Dışsallık: Müşteriler için alternatif bankacılık ürünlerinin sayısının artması finansal sistem içerisinde daha güçlü bir talep yönlü rekabet ortamının oluşmasını sağlayacaktır. Ayrıca Katılım Bankacılığı modeli açısından daha tanınır bir hale gelip Müşteri Beklentileri sorununun çözümüne de katkı sağlayacaktır.

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 7'de bahsi geçen eylem ve amaçlar, katılım bankalarının ürün ve hizmet çeşitliliğini artırarak hem müşteri tabanlarını genişletmelerini hem de sektör içindeki paylarını büyütmelerini hedef olarak belirlenmiştir. AAOIFI standartlarına uygun olarak sunulan daha fazla ürün ve hizmet seçeneği; katılım bankalarının kurumsal kimliklerini şekillendirmede katkı sağlarken aynı zamanda daha fazla sermaye kontrolüne ulaşmalarını da hedeflemektedir.

Bu adımın katkıları arasında, İslami hassasiyete sahip kesimlerin konvansiyonel bankalardan katılım bankalarına yönelmelerini teşvik etmek de yer almaktadır. Bu durum, katılım bankalarının pazar paylarını artırarak finansal sistemde daha güçlü bir konum edinmelerine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, alternatif bankacılık ürünlerinin çeşitlenmesi müşteriler için daha fazla seçenek sunulmasına, finansal sistemde rekabetin artmasına ve müşteri beklentilerinin karşılanmasına yardımcı olacaktır. Bu yönüyle ilgili politikanın sürece ve katılım bankacılığı sektörüne beklenen olumlu yansımaları olarak değerlendirilebilir (Baykara, 2012, s. 68).

Sonuç olarak, katılım bankacılığının daha geniş kitlelerce tanınmasına ve finansal sistem içinde talep yönlü rekabet ortamının güçlenmesine imkân tanıyan bu eylem ve amaçlar, sektörün büyümesine ve gelişmesine de olumlu katkılarda bulunacağı beklenmektedir (Polat, 2009, s.77). AAOIFI standartlarına uygun şekilde tasarlanan bu eylem planının da nihai amaçları hem standartlara uyumlaştırma hem de sistemi etkin bir şekilde geliştirme şeklinde tanımlanabilir.

3.1.3. Teknik Açından Uygulama Zorlukları

AAOIFI'nin belirlemiş olduğu standartlar, şer'i finans ve muhasebe alanlarında yer almaktadır. Bu standartların uygulanması için teknik bilgi ve yeterliliklerin eksikliği ikinci bir problem olarak uyum sürecini baltalamaktadır.

Tablo 8. İFM ve BDDK Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkılar

Eylem, Amaç ve Katkılar	
Eylem: Uzmanlık ve Kapasite Gelişim Programları Hazırlamak ve Yönetmek	Amaç: Katılım Bankalarının AAOIFI tarafından belirlenen şer'i finans ve muhasebe standartlarına uyum sağlamları için teknik bilgi ve yeterliliklerini artırmak amacıyla özel eğitim ve sertifikasyon programları başlatarak buradaki eksikliğin etkilerini azaltmak. Aynı zamanda teknik yeterlilik noktasında da ürün ve hizmetlerin geliştirilmesine

	yönelik işlem hacmi, hizmet alanı gibi alanlarda esneklik sağlamak.
Katkı: Bu programlar, Katılım Bankaları personelinin şer'i finansın karmaşıklığına uygun olarak gelişmiş muhasebe yetenekleri ve finansal ürünlerin şer'i uygunluğunu değerlendirme becerilerine sahip olmasını sağlayacak. Ayrıca, uluslararası düzeyde tanınan sertifikalar aracılığıyla personelin mesleki standartlarını yükseltmek ve küresel piyasalarda rekabet avantajı elde etmelerini sağlamak hedeflenmektedir.	Pozitif Dışsalılık: Yeterli teknik bilgi ve becerilere sahip olan personelin, Katılım Bankalarının finansal ürün ve hizmetlerinin şer'i standartlara uygunluğunu sağlamak için daha güçlü bir bilgisel konumda yer tutacak. Ek olarak Kurulacak olan AAOIFI Uyum Ofisi kapsamında merkezi planlama ile bu eğitimlerin verilmesi fırsat eşitliği sağlayacaktır. Bu da sektörün itibarını ve güvenilirliğini artırarak genel ekonomik istikrara katkıda bulunabilecektir.

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 8'de bahsi geçen eylem ve amaçlar, katılım bankalarının AAOIFI tarafından belirlenen şer'i finans ve muhasebe standartlarına uyum sağlamaları için önemli bir rol üstlenmektedir. Özel eğitim ve sertifikasyon programları aracılığıyla teknik bilgi ve yeterliliklerini artırmak, katılım bankalarının personelinin şer'i finansın karmaşıklığına uygun olarak gelişmiş muhasebe yetenekleri edinmesine ve finansal ürünlerin şer'i uygunluğunu değerlendirme becerilerini güçlendirmesine olanak tanıyabilecektir.

Bu programlar ayrıca, uluslararası düzeyde tanımlanmış/akredite olmuş sertifikalar aracılığıyla insan değerlerinin mesleki standartlarını yükseltmeyi ve küresel piyasalarda rekabet avantajı elde etmelerini sağlamayı da hedeflemektedir. Bu şekilde, katılım bankaları uluslararası arenada daha güçlü bir konuma gelebileceklerdir.

Eylem planının katkıları arasında, teknik bilgi ve becerilere sahip insan değerinin finansal ürün ve hizmetlerin şer'i standartlara uygunluğunu sağlama konusunda yetkinlik kazanması gösterilebilir. Ayrıca, kurulacak AAOIFI Uyum Ofisi aracılığıyla merkezi planlama ile eğitimlerin verilmesi, fırsat eşitliği sağlayarak sektörün kurumsal itibarını artıracaktır ve ekonomik istikrara katkıda bulunabilecektir.

Netice itibarıyla uzmanlık ve kapasite gelişim programlarıyla katılım bankalarının teknik altyapılarını güçlendirmesi, sektörün büyümesine ve şer'i finans prensiplerine uygun olarak daha güvenilir bir şekilde hizmet sunmalarına olanak tanıyacak ve geniş bir sosyo-ekonomik etki oluşturabilecektir.

3.1.4. Personel Eğitimi ve Bilinçlendirme

AAOIFI standartlarına uyum sağlamak için Katılım Bankaları insan değerlerinin eğitimi ve bilinçli olması gerekmektedir. Sistem içerisinde uygulayıcı konumunda olan insan değerlerinin katılım finans esasları, yürürlükteki kanun ve yönetmelikleri, AAOIFI standartlarını bütüncül bir şekilde ele alıp değerlendirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde sistemsel aksaklıklar meydana gelebilecektir. Aşağıdaki tabloda (tablo 9) buna yönelik eylem planı önerilmiştir.

Tablo 9. TKKB ve Eğitim Kurumları Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkıları

Eylem, Amaç ve Katkıları	
Eylem: Genişletilmiş Eğitim Programları Geliştirmek ve Uygulamak	Amaç: Katılım Bankaları personelinin AAOIFI standartlarını anlamalarını ve uygulamalarını sağlamak amacıyla özel eğitim ve bilinçlendirme programları başlatmak. Bu programlar, mevcut anayasal düzenlemelerin ve AAOIFI standartlarının benzer ve farklı yönlerini anlamak ve bunlara uyum sağlamak için gerekli bilgi ve becerileri sunmayı hedeflemektedir.
Katkı: Bu eğitim ve bilinçlendirme programları, Katılım Bankalarının insan kaynaklarının AAOIFI standartları hakkında bilgili ve hazırlıklı olmalarına imkan verecektir. Böylelikle, bankaların şer'i finans ve muhasebe uygulamalarını daha etkin bir şekilde yönetmelerine ve şeffaf bir şekilde müşterilere sunmalarına yardımcı olacaktır. TKKB bünyesi kapsamında Eğitim Kurumlarından özel destekler alarak ve İstanbul Finans Merkezi Bünyesindeki AAOIFI Uyumlaştırma Ofisi iş birliği ile bu programların standartlaşması ve etkinliğinin artırılması eğitim konusunda rehberlik sağlayabilir. Böylece	Pozitif Dışsalılık: Eğitimi ve bilinçli personel, Katılım Bankalarının AAOIFI standartlarına adaptasyon sürecindeki başarılarını artırarak sektörde güvenilirliği ve itibarı artıracaktır. Burada önemli olan bir diğer konu da Bilgi Yayılmasının sağlanmasıdır. Aynı zamanda Üniversiteler ve Enstitüler gibi eğitim kurumları ile gerçekleştirilen iş birliği sayesinde Teorik ve Pratik entegrasyonun sağlanması mümkün olacaktır.

sektör genelinde uyumun sağlanması kolaylaştırarak tek düzenlik hedeflenmiş olur.

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 9'da sözü geçen eylem ve amaçlar, katılım bankalarının insan değerlerinin AAOIFI standartlarını anlamalarını ve uygulamalarını sağlamak için kapsamlı eğitim, bilinçlendirme ve farkındalık programları geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu programların, personelin mevcut hukuki düzenlemeler ile AAOIFI standartlarının benzerliklerini ve farklılıklarını kavramalarına yardımcı olacak şekilde tasarlanması hedeflenmektedir. Nihai olarak bilgi birikiminin oluşması sayesinde, katılım bankaları AAOIFI standartlarına uyum sağlama süreçlerinde daha etkin ve şeffaf bir şekilde hareket edebileceklerdir.

Bu eğitim ve bilinçlendirme programlarının katkıları arasında, katılım bankalarının insan kaynaklarının AAOIFI standartları hakkında bilgili ve hazırlıklı olmaları da yer tutmaktadır. Bu durum, bankaların şer'i finans ve muhasebe uygulamalarını yönetme kabiliyetlerini artırarak müşterilere daha güvenilir bir hizmet sunmalarına imkan sağlayacağı öngörülmektedir.

Ayrıca, TKBB ve Merkez Bankası'nın, AAOIFI Uyumlaştırma Ofisi ile işbirliği yaparak bu programların standartlaşması ve etkinliğinin artırılması, sektör genelinde uyumun sağlanmasına büyük katkı sağlayabilir. Bu işbirlikleri, eğitim kurumlarıyla yapılan işbirlikleriyle desteklenerek bilgi ve uygulamanın bütünleşik bir hale gelmesini mümkün kılabilir.

Eylem planının pozitif dışsallıkları arasında, eğitilmiş ve bilinçli personelin katılım bankalarının AAOIFI standartlarına uyum süreçlerinde başarılarını artırarak sektördeki güvenilirliklerini ve itibarlarını artırıcı bir rol oynaması bulunmaktadır. Aynı zamanda bilgi yayılmasının sağlanması, sektörde genel bir bilinçlenmeyi ve standartların daha yaygın şekilde benimsenmesini teşvik edebilir. Ayrıca genişletilmiş eğitim programları ile katılım bankalarının AAOIFI standartlarına uyum süreçlerindeki etkinlikleri artırılabilir, sektör genelinde uyumun sağlanması kolaylaştırılabilir ve finansal sisteme orta ve uzun vadede büyük katkılarda bulunabilir.

3.1.5. Finansal Raporlama Standartlarının Uyumlaştırılması

AAOIFI'nin finansal raporlama standartları, uluslararası muhasebe standartlarından farklı olabilir. Türkiye'deki Katılım Bankaları, bu standartlarla uyumlu finansal raporlama süreçlerini geliştirmek için belirli zorluklarla karşılaşabilir. Aşağıdaki tabloda bu zorlukların aşılması için öneriler sunulmuştur.

Tablo 10. İFM, TKKB ve TMSK Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkılar

Eylem, Amaç ve Katkılar	
Eylem: Uyumlaştırma Rehberleri ve Rehber Uygulama Programları Geliştirmek	Amaç: Türkiye'deki Katılım Bankalarının AAOIFI'nin önerdiği şer'i finansal raporlama standartlarına uyum sağlamalarını teşvik etmek ve uluslararası muhasebe standartlarından farklılıkları ayırabilmelerini sağlamak. Bu kapsamda, özel eğitim ve rehberlik programları oluşturularak finansal raporlama süreçlerinde uyum sağlama sürecini kolaylaştırmak.
Katkı: Bu programlar, Katılım Bankalarının finansal raporlama standartlarına uyum sağlama konusunda bilinçlenmelerine ve yetkinlik kazanmalarına yardımcı olacaktır. İFM bünyesinde AAOIFI Uyumlaştırma Ofisi, TKKB ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu (TMSK) gibi düzenleyici kurumlar, bu eğitim programlarını destekleyerek sektör genelinde standartlaşmayı sağlayabilir ve bankaların uluslararası piyasalarda rekabet edebilirlik seviyesini artırabilir.	Pozitif Dışsallık: AAOIFI uyumlu finansal raporlama standartlarına sahip olan Katılım Bankaları, şeffaf ve güvenilir finansal bilgi sunarak yatırımcı ve müşteri güvenini artırabilir. Güven unsuruna dayanan bankacılık sektörünün genelinde de istikrarı destekleyici etki oluşturur. Ayrıca, Türkiye'nin uluslararası alanda finansal raporlama standardizasyonunda liderlik rolünü güçlendirici etkiye sahip olabilir. Bu sayede ortak finansal raporlama dili sayesinde Uluslararası İlişkiler ve İşbirliği sorununun çözümüne katkı sunabilir.

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Bu önerilen eylem planı, Türkiye'deki katılım bankalarının uluslararası İslami finans standartlarına uyum düzeylerini artırmayı amaçlamaktadır. İlgili eylem planı, özel eğitim ve rehberlik programları geliştirerek

bankaların finansal raporlama süreçlerindeki uyum sağlama sürecini kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Bu programların, bankaların AAOIFI'nin önerdiği şer'i finansal raporlama standartlarına dair bilinçlenmelerine ve bu standartlara uygun olarak yetkinlik kazanmalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Eğitim programlarının desteklenmesi, İslami Finans Merkezi (IFM), Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurumu (TMSK) gibi düzenleyici kurumlar tarafından yapılabilir. Bu destek, sektör genelinde finansal raporlama standartlarının daha da sağlam bir çerçeveye oturmasını ve bankaların uluslararası piyasalarda rekabet güçlerini artmasına katkı sağlayabilir. Aynı zamanda belirlenen eylem planı AAOIFI'nin standartlarına uyumu benimsediği için AAOIFI Uyumlaştırma Ofisi'nin temel amacına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

AAOIFI uyumlu finansal raporlama standartlarına sahip olan Katılım Bankaları, şeffaf ve güvenilir finansal bilgi sunarak yatırımcı ve müşteri güvenini artırabilirler. Bu durum, bankacılık sektörünün genelinde istikrarı destekleyici bir etki yaratabilir ve Türkiye'nin uluslararası alanda finansal raporlama standardizasyonunda liderlik rolünü güçlendirebilir. Ortak bir finansal raporlama dili kullanılması, uluslararası ilişkilerde işbirliğini artırarak çözüm odaklı katkılar sağlayabilir.

3.1.6. Denetim ve İç Kontrol Süreçleri

Katılım Bankalarının uyguladığı AAOIFI şer'i ve muhasebe standartlarının, yine AAOIFI'nin yayınlamış olduğu denetim standartlarına tabi şekilde denetim ve iç kontrol süreçlerinde belirli yönergeler ve gereklilikler getirebilir. Bu uygulama ve denetim süreçlerin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi önem arz eden bir husustur. Mevcut Bankacılık Kanunları çerçevesinde karmaşıklıklara yol açarak zorlukları beraberinde getirebilir.

Tablo 11. BDDK, SPK ve TMSK Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkılar

Eylem, Amaç ve Katkılar	
Eylem: Katılım Bankaları İçin AAOIFI'nin Şer'i ve Muhasebe Standartlarına Uyumlu Denetim ve İç Kontrol Süreçlerini Güçlendirmek	Amaç: Bankaların finansal raporlama ve faaliyet dönemlerinde uyumunun sağlanması, AAOIFI standartlarının tam anlamıyla uygulanması ve doğru muhasebeleştirme yöntemlerinin tatbik edilmesiyle kalite güvencesini artırmak.
Katkı: Eğitim ve rehberlik programları, banka çalışanlarının AAOIFI şer'i ve muhasebe standartlarına olan uyumunu artırarak doğru uygulamaları teşvik eder. Güçlendirilmiş denetim ve iç kontrol mekanizmaları, finansal raporlama ve risk yönetimi gibi alanlarda kaliteyi artırır ve bankalara güvenilirlik kazandırır. Sağlıklı yönetilen denetim ve iç kontrol süreçleri, operasyonel verimliliği artırır ve hataların ve kayıpların minimize edilmesine yardımcı olur.	Pozitif Dışsallık: Katılım bankalarının denetim ve iç kontrol süreçlerini güçlendirmesi, AAOIFI şer'i ve muhasebe standartlarına tam uyum sağlaması sektör uyumunda önemli etkiler yaratır. Güçlü denetim ve iç kontrol süreçleri, sadece bankanın operasyonel etkinliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda sektördeki diğer kurumlar için de bir standart belirler. Bu süreçlerin sağlanması, yatırımcı güvenini artırarak bankaların sürdürülebilir büyümesine katkıda bulunur. Ayrıca, AAOIFI standartlarına uyumlu olmak, bankaların düzenleyicilerle olan ilişkilerinde güçlü bir pozisyon elde etmelerine ve olası yasal riskleri azaltmalarına yardımcı olur. Bu nedenle, katılım bankaları için denetim ve iç kontrol süreçlerinin etkin bir şekilde yönetilmesi stratejik bir öneme sahiptir.

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 11'de önerilen eylem planı, Katılım Bankalarının AAOIFI'nin şer'i ve muhasebe standartlarına tam uyum sağlamanın yanı sıra denetim ile iç kontrol süreçlerini güçlendirmelerini amaçlamaktadır. Planın temel hedefi, bankaların finansal raporlama süreçlerinde ve faaliyet dönemlerinde uyumlarını sağlayarak AAOIFI standartlarının eksiksiz olarak uygulanmasını ve doğru muhasebeleştirme yöntemlerinin kullanılmasını teşvik etmektedir. Böylece kalite güvencesini artırmayı ve bankaların güvenilirliğini pekiştirmeyi amaçlamaktadır.

Eğitim ve rehberlik programları ile banka çalışanlarının AAOIFI şer'i ve muhasebe standartlarına olan uyumunu artırarak doğru uygulamaları teşvik eder. Aynı zamanda güçlendirilmiş denetim ve iç kontrol mekanizmaları, finansal raporlama ve risk yönetimi gibi kritik alanlarda kaliteyi artırır. Sağlıklı yönetilen denetim ve iç kontrol süreçleri, operasyonel verimliliği artırır ve hataların ve kayıpların minimize edilmesine yardımcı olur.

Katılım bankalarının denetim ve iç kontrol süreçlerini güçlendirmesi, AAOIFI şer'i ve muhasebe standartlarına tam uyum sağlaması sektör genelinde önemli etkiler yaratacaktır. Güçlü denetim ve iç kontrol süreçleri, sadece bankanın operasyonel etkinliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda sektördeki diğer kurumlar için de bir standart belirler. Bu süreçlerin güçlendirilmesi, yatırımcı güvenini artırarak bankaların sürdürülebilir büyümesine katkıda bulunur. Ayrıca, AAOIFI standartlarına uyumlu olmak, bankaların düzenleyicilerle olan ilişkilerinde güçlü bir pozisyon elde etmelerine ve olası yasal riskleri azaltmalarına yardımcı olabilir. Çünkü katılım bankaları için denetim ve iç kontrol süreçlerinin etkin bir şekilde yönetilmesi stratejik bir öneme sahiptir. Bu süreçlerin güçlendirilmesi, hem bankaların iç operasyonlarında verimliliği artırırken hem de sektör genelinde güvenilirlik ve standartlaşma sağlayarak daha sağlam bir finansal yapı oluşturulmasına yardımcı olabilecektir.

3.1.7. Etik ve Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanması

Katılım Bankacılığının mesleki kuralları çerçevesin AAOIFI'nin etik ve kurumsal yönetim standartları dikkate alınmalıdır. Türk toplum yapısının kültürel yapısı, anlayış farklılıkları, meslek etiği ve aynı zamanda iş hukuku kavramları bu hususlarda çatışabilmektedir. Bu ilkelerin benimsenmesi ve uygulanması, kurum kültürü ve iş süreçlerinde mevcut sisteme aykırılıklara neden olabilir.

Tablo 12. TKBB ve AAOIFI Uyum Ofisi Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkılar

Eylem, Amaç ve Katkılar	
Eylem: Katılım Bankalarının, AAOIFI'nin Etik Standartlarına Adaptasyon Seviyesini Artırmak	Amaç: Bankaların, çalışanlarının etik değerleri benimsemesi ve kurumsal yönetim ilkelerine tam uyum sağlaması yoluyla iş süreçlerinde şeffaflığı artırmak, yönetim güvenliğini sağlamak ve sürdürülebilir büyümeyi teşvik etmektir.
Katkı: Eğitim ve rehberlik programları aracılığıyla bankalar, içinde çalışanların etik değerlere verdiği önemi artırarak kurumsal kültürlerini sağlam bir etik temele oturmasını sağlayabilir. Aynı şekilde, güçlü iç denetim mekanizmaları sayesinde bankalar, AAOIFI standartlarına uygunluğu izleyebilir, sürekli iyileştirme yapabilir ve bu süreçte operasyonel riskleri azaltarak hukuki uyumsuzluk risklerini minimize edebilirler. Bu da finansal performanslarını ve piyasa başarılarını güçlendirmeye katkı sağlayacaktır. İstanbul Finans Merkezi bünyesinde kurulan AAOIFI Uyum Ofisi koordinasyonunda TKBB'nin süreç yürütücülüğü ile ilgili çözüm önerisi hayata geçirilebilir.	Pozitif Dışsallık: Sektörel standartların yükseltilmesi açısından, bankaların etik ve kurumsal yönetim standartlarına uyum sağlaması, finansal sektördeki diğer kurumlar için bir örnek oluşturabilir ve bu sayede genel olarak finansal sektörün standartlarının gelişmesine katkıda bulunabilir. Aynı zamanda, daha güçlü etik ve kurumsal yönetim uygulamaları, yatırımcı güvenini artırarak bankalara rekabet avantajı sağlar ve uzun vadeli yatırımları çeker. AAOIFI standartlarına uyum sağlama, bankaların düzenleyicilerle olan ilişkilerinde güçlü bir konum elde etmelerine ve düzenlemelere uyum sağlama süreçlerini daha etkin bir şekilde yönetmelerine yardımcı olur.

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Bu önerilen eylem planı, katılım bankalarının AAOIFI'nin etik standartlarına adapte olma seviyelerini artırmayı amaçlamaktadır. Planın temel hedefi, bankaların çalışanlarının etik değerleri benimsemelerini teşvik ederek kurumsal yönetim ilkelerine tam uyum sağlamalarını ve iş süreçlerinde şeffaflığı artırmayı, yönetim güvenliğini sağlamayı ve sürdürülebilir büyümeyi teşvik etmeyi içermektedir.

Eğitim ve rehberlik programları aracılığıyla bankalar, içinde çalışanların etik değerlere verdiği önemi artırarak kurumsal kültürlerini sağlam bir etik temele oturabilirler. Ayrıca güçlü iç denetim mekanizmaları sayesinde bankalar, AAOIFI standartlarına uygunluğu izleyebilir, sürekli iyileştirme yapabilir ve bu süreçte operasyonel riskleri azaltarak hukuki uyumsuzluk risklerini minimize edebilirler. Bu da finansal performanslarını güçlendirerek piyasa başarılarını artırmaya katkı sağlar.

İFM bünyesinde kurulması planlanan AAOIFI Uyum Ofisi koordinasyonunda Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nin (TKBB) süreç yürütücülüğü ile ilgili çözüm önerileri hayata geçirilebilir.

Sektörel standartların yükseltilmesi açısından, bankaların etik ve kurumsal yönetim standartlarına uyum sağlaması, finansal sektördeki diğer kurumlar için bir örnek oluşturabilir. Bu sayede genel olarak finansal sektörün standartlarının gelişmesine katkıda bulunabilir. Aynı zamanda, daha güçlü etik ve kurumsal yönetim uygulamaları, yatırımcı güvenini artırarak bankalara rekabet avantajı sağlar ve uzun vadeli yatırımları çeker. AAOIFI standartlarına uyum sağlama noktasında ise; bankaların düzenleyicilerle olan ilişkilerinde güçlü bir konum elde etmelerine ve düzenlemelere uyum sağlama süreçlerini daha etkin bir şekilde yönetmelerine yardımcı olabilir.

3.1.8. Uluslararası İlişkiler ve İş Birliği

Katılım Bankaları'nın adapte olmaya çalıştığı AAOIFI standartlarının evrensel şekilde kabul görmesi ve uygulanabilirliği, uluslararası düzeyde iş birliği ve tecrübe aktarımını gerektirir. Türkiye'nin uluslararası finansal standartlarla uyumlu olması ve bu sürecin yönetilmesi önem arz eden bir diğer konudur.

Tablo 13. Borsa İstanbul, İFM, Katılım Finans Daire Başkanlığı ve Dış İşleri Bakanlığı Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkıları

Eylem, Amaç ve Katkıları	
Eylem: Uluslararası Düzeyde İşbirliklerini Güçlendirmek	Amaç: Bu çözüm önerisi, katılım bankalarının uluslararası düzeyde AAOIFI standartlarına uyum sağlamasını hızlandırarak Türkiye'nin uluslararası finansal entegrasyonunu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi, katılım bankalarının en iyi uygulamaları ve deneyimleri paylaşmasını sağlayarak bu süreci hızlandıracaktır. Bu sayede, Türkiye'nin uluslararası finansal piyasalarda daha güçlü ve rekabetçi bir konum elde etmesi mümkün hale gelecektir.
Katkı: Bu önerilen çözüm önerileri, katılım bankalarının uluslararası düzeyde AAOIFI standartlarına uyum sürecinde önemli katkılarda bulunabilir. İlk olarak, iş birliklerinin güçlendirilmesi; uluslararası finansal kuruluşlarla yapılan ortak projeler ve iş birlikleri aracılığıyla katılım bankalarının en iyi uygulamaları öğrenmesini ve bu standartlara uyumu hızlandırmasını sağlar. Bu sayede, bankalar uluslararası finansal standartlara daha çabuk adapte olabilir ve uluslararası düzeyde rekabet güçlerini artırabilirler. İlişkilerinin güçlendirilmesi, Türkiye'deki süreç yürütücüler (Borsa İstanbul, İFM, Dış İşleri Bakanlığı ve Katılım Finans Daire Başkanlığı) ile uluslararası arenada sağlam bir iş birliği ağı kurularak AAOIFI standartlarına uyum sürecinin etkin bir şekilde yönetilmesine yardımcı olur. Bu yöntemlerin tümü, katılım bankalarının uluslararası düzeyde finansal entegrasyonlarını güçlendirmelerine ve Türkiye'nin uluslararası finansal piyasalarda daha etkin bir rol oynamasına katkı sağlayabilir.	Pozitif Dışsallık: Katılım bankalarının uluslararası düzeyde AAOIFI standartlarına uyum sağlaması, Türkiye'deki finansal sektörün genel standartlarını yükseltme potansiyeline sahiptir. Bu adım, diğer finansal kurumlar için de bir kılavuz görevi görebilir ve sektörel gelişimi teşvik edebilir. Ayrıca, daha güçlü etik ve kurumsal yönetim uygulamalarının benimsenmesi, uluslararası yatırımcıların Türkiye'ye olan güvenini artırabilir ve bu da ülkenin uluslararası finansal piyasalarda rekabet avantajı elde etmesine ve uzun vadeli yatırımları çekmesine yardımcı olabilir. Bu süreç, Türkiye'nin finansal bütünlüğünü güçlendirerek uluslararası sahada daha güçlü bir konum elde etmesine olanak tanır.

Kaynak: Yazarlar tarafından "İslami Finans Sisteminin Küresel Mimarisi" isimli eserden esinlenerek hazırlanmıştır.

Bu önerilen eylem planı, Katılım Bankalarının uluslararası düzeyde AAOIFI standartlarına uyum sağlamlarını hızlandırarak Türkiye'nin uluslararası finansal entegrasyonunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Planın temel hedefi, uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi yoluyla katılım bankalarının uygulamaları ve deneyimlerini paylaşmalarını sağlamak ve bu süreci ivmelendirmektir. Bu sayede, Türkiye'nin uluslararası finansal piyasalarda daha güçlü ve rekabetçi bir konum elde etmesi mümkün hale gelebilecektir.

Önerilen çözüm önerileri, katılım bankalarının uluslararası düzeyde AAOIFI standartlarına uyum sürecinde önemli katkılarda bulunabilir. İlk olarak, iş birliklerinin güçlendirilmesi; uluslararası finansal kuruluşlarla yapılan ortak projeler ve iş birlikleri aracılığıyla katılım bankalarının en iyi uygulamaları öğrenmelerini ve bu standartlara uyumu hızlandırmalarını sağlar. Bu sayede, bankalar uluslararası finansal standartlara daha çabuk uyum sağlayabilir ve uluslararası düzeyde rekabet güçlerini artırabilirler (TKBB, 2023, s.15).

İlişkilerin güçlendirilmesi, Türkiye'deki süreç yürütücüler (Borsa İstanbul, İstanbul Finans Merkezi, Dış İşleri Bakanlığı ve Katılım Finans Daire Başkanlığı) ile uluslararası arenada sağlam bir iş birliği ağı kurularak AAOIFI standartlarına uyum sürecinin etkin bir şekilde yönetilmesine yardımcı olur. Bu yöntemlerin tümü, katılım bankalarının uluslararası düzeyde finansal entegrasyonlarını güçlendirmelerine ve Türkiye'nin uluslararası finansal piyasalarda daha etkin bir rol oynamasına katkı sağlayabilir.

Katılım bankalarının uluslararası düzeyde AAOIFI standartlarına uyum sağlaması, Türkiye'deki finansal sektörün genel standartlarının da yükseltilme potansiyelini barındırmaktadır. Bu adım, diğer finansal kurumlar için de bir

kılavuz görevi görebilir ve Katılım Finans Sistemi için de sektörel gelişimi teşvik edebilir. Ayrıca, daha güçlü etik ve kurumsal yönetim uygulamalarının benimsenmesi, uluslararası yatırımcıların Türkiye'ye olan güvenini artırabilir ve bu da ülkenin uluslararası finansal piyasalarda rekabet avantajı elde etmesine ve uzun vadeli yatırımları çekmesine yardımcı olabilir. Bu süreç, Türkiye'nin finansal bütünleşmesini güçlendirerek uluslararası sahada daha güçlü bir konum elde etmesine fırsat verebilecektir.

3.1.9. Süreç, Zaman ve Adaptasyon Sorunu

AAOIFI standartlarına uyum sağlamak, Katılım Bankalarının mevcut iş süreçlerini ve sistemlerini gözden geçirmesini anlamına gelmektedir. Bu süreçlerin mesai alması ve adaptasyon sürecinin beklenenden daha yavaş ilerlemesi zorluk yaratabilmektedir.

Tablo 14. “Tüm Kurumlar” Açısından Sorun Çözümüne Yönelik Eylem, Amaç ve Katkılar

Eylem, Amaç ve Katkılar	
Eylem: Katılım Bankaları İçin Uyum Sürecini Hızlandırmak	Amaç: Katılım bankalarının AAOIFI standartlarına uyum sürecini hızlandırmak, gereken süreçleri ve adımları daha hızlı ve etkin bir şekilde uygulayarak operasyonel riskleri minimize etmeyi ve bankanın sürdürülebilirliğini güçlendirmeyi amaçlar. Bu uyum, uluslararası finans piyasalarında rekabet avantajı sağlamak için önemlidir; bankanın güvenilirliğini ve itibarını artırarak müşteri memnuniyetini ve kurumsal yönetim standartlarını yükseltir.
Katkı: AAOIFI standartlarına uyum sürecinde başarılı olmak için öncelikle mevcut süreçler ve sistemler detaylı bir şekilde incelenmeli ve hangi alanlarda değişiklik gerektiği belirlenmelidir. Bu değerlendirme sonucunda ortaya çıkan gereksinimler doğrultusunda kaynaklar ve süreçler planlanmalıdır. Personelin AAOIFI standartları hakkında bilinçlendirilmesi için eğitimler düzenlenmeli ve uyum sürecinin önemi vurgulanmalıdır. Teknolojik altyapı ise veri yönetimi, raporlama sistemleri ve uyum takip sistemleri gibi alanlarda güçlendirilmelidir. Ayrıca, profesyonel danışmanlık hizmetlerinden faydalanarak proaktif işbirliği yapmak, uyum sürecinin belirli aşamalarında destek olarak karmaşık konuların çözümüne ve sürecin hızlandırılmasına katkı sağlayabilir.	Pozitif Dışsalılık: Katılım bankalarının AAOIFI standartlarına uyum süreci, sektörel gelişimi teşvik ederek standartları yükseltir ve finansal piyasalarda sağlam ve güvenilir bir ortam oluşturur. Bu sürecin hızlandırılması, bankaların operasyonel verimliliklerini artırır, maliyetleri düşürür ve genel verimliliği iyileştirir. Aynı zamanda AAOIFI standartlarına uyum, operasyonel riskleri minimize eder ve bankaların krizlere karşı direncini artırarak güvenilirliklerini pekiştirir. Uluslararası finans piyasalarında uyumlu olmak, bankalara rekabet avantajı sağlar ve güçlü bir uyum süreci bankaların güvenilirliğini ve itibarını artırarak müşteri memnuniyetini ve kurumsal yönetim standartlarını yükseltir. Teknolojik altyapı iyileştirmeleri ise uyum sürecini destekleyerek dijital dönüşümü hızlandırır ve gelecekteki operasyonel süreçlerin daha verimli olmasını sağlar. Bu açıdan bakıldığında, zaman tasarrufu sağlayarak başarıya ulaşma sürecini güçlendirir.

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 14'te önerilen eylem planı, Katılım Bankalarının AAOIFI standartlarına uyum sürecini hızlandırmayı amaçlamaktadır. Planın temel hedefi, bankaların gereken süreçleri ve adımları daha hızlı ve etkin bir şekilde uygulayarak operasyonel riskleri minimize etmelerini ve bankanın faaliyetlerini sürdürülebilirliğine güç katmayı sağlaması beklenmektedir. Bu uyum süreci, uluslararası finans piyasalarında rekabet avantajı elde etmek için kritik öneme sahiptir. Bunun nedeni ise yeniliklerin aslında fırsatları beraberinde getirmesidir. Ayrıca sürecin sağlıklı ve hızlı şekilde gerçekleştirilmesi, bankaların güvenilirliğini ve itibarını artırarak müşteri memnuniyetini ve kurumsal yönetim standartlarını artırıcı etki doğurabilecektir.

AAOIFI standartlarına uyum sürecinde başarılı olmak için ilk adım olarak mevcut süreçler ve sistemler detaylı bir şekilde incelenmeli ve hangi alanlarda değişiklik gerektiği belirlenmelidir. Bu değerlendirme sonucunda ortaya çıkan gereksinimler doğrultusunda kaynaklar ve süreçler planlanmalıdır. Personelin AAOIFI standartları hakkında bilinçlendirilmesi için düzenli eğitimler verilmeli ve uyum sürecinin öneminin altı çizilmelidir. Teknolojik altyapı ise özellikle veri yönetimi, raporlama sistemleri ve uyum takip sistemleri gibi alanlarda güçlendirilmelidir.

Ayrıca, profesyonel danışmanlık hizmetlerinden faydalanarak proaktif iş birliği yapmak, uyum sürecinin belirli aşamalarında destek olarak karmaşık konuların çözümüne ve sürecin hızlandırılmasına katkı sağlayabilir.

Katılım bankalarının AAOIFI standartlarına uyum süreci, sektörel gelişimi teşvik ederek standartları yükseltir ve finansal piyasalarda sağlam ve güvenilir bir ortam oluşturur. Bu sürecin hızlandırılması, bankaların operasyonel verimliliklerini artırır, maliyetleri düşürür ve genel verimliliği iyileştirir. Aynı zamanda AAOIFI standartlarına uyum, operasyonel riskleri minimize eder ve bankaların krizlere karşı direncini artırarak güvenilirliklerini pekiştirir. Ayrıca uluslararası finans piyasalarında uyumlu olmak, bankalara rekabet avantajı sağlar ve güçlü bir uyum süreci bankaların güvenilirliğini ve itibarını artırarak müşteri memnuniyetini ve kurumsal yönetim standartlarını yükseltir. Teknolojik altyapı iyileştirmeleri ise uyum sürecini destekleyerek dijital dönüşümü hızlandırır ve gelecekteki operasyonel süreçlerin daha verimli olmasını sağlar. Bu açıdan bakıldığında, zaman tasarrufu sağlayarak başarıya ulaşma sürecini hem hızlı hem de güçlü hale getirebilecektir.

4. SONUÇ

İslami hassasiyetleri göz önünde bulundurarak faaliyetlerini yürüten katılım bankacılığı sistemi, şer'i ve ahlaki değerlere, risk paylaşımına ve toplumsal sorumluluk anlayışına bağlı kalmak koşulu ile finansal faaliyet süreçlerini katılım finans ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bu özellikleriyle faiz temelli geleneksel finans sisteminden ayrılmaktadır. Ancak, küresel finans sisteminden farklı olmak ya da alternatif bir finans sistemi oluşturmak çeşitli zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu zorlukların üstesinden gelmek için en etkili yöntem, katılım finans sistemine özgü kabul edilebilecek ilke ve standartların belirlenmesidir. Bu vesile ile de AAOIFI'nin belirlemiş olduğu standartları bu gelişim ve uygulama süreçlerinde rehber olarak benimsenebilecek düzeyde olduğu görülmektedir.

1991 yılında Bahreyn'de kurulan AAOIFI (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions), İslami finans alanında standardizasyonun geliştirilmeyi ve teşvik edilmesinde lider bir rol üstlenmiştir. AAOIFI'nin şer'i standartları dünya genelinde kabul edilerek; -finansal muhasebe, yönetim ve etik standartları- küresel çapta İslami finans alanında faaliyet gösteren kurumlar tarafından rehber olarak kullanılmaktadır. Bu standartlar, katılım finans sektöründeki uygulayıcılar, düzenleyiciler ve müşteriler için temel bir referans niteliğindedir.

Türkiye'deki Katılım Bankaları, İslami finans prensipleri doğrultusunda faaliyetlerini sürdürürler. Bu bağlamda, AAOIFI standartlarının Türkçe'ye çevrilerek KGMK tarafından yayımlanmasının üzerinden uzun bir süre geçmemesi sebebiyle literatürde uygulanabilirlikler noktasında birtakım eksiklikler tespit edilmiştir. AAOIFI standartlarının uygulanabilirliğinde karşılaşılan eksikliklerin/sorunların aşılması için eylem planlarının eksikliği göze çarpmaktadır. Bu eksikliklerin tamamlanmasıyla katılım bankalarının AAOIFI standartlarına adaptasyon süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütülecek ve sektöre olumlu yansımaları olacaktır. Özellikle hukuki alt yapı eksikliğinin giderilmesi oldukça önem arz etmektedir.

Ürün ve hizmet eksikliğinin aşılması için portföyünün genişletilmesi, müşteri beklenti ve ihtiyaçlarını karşılanabilmesi gerekmektedir. AAOIFI standartlarının uygulamasında yaşanan bir başka sorun ise teknik bilgi ve insan değerlerinin yeterlilikleri açısından eksikliğidir. İnsan değerlerinin ve teknik ekibin bilinçlendirilip gerekli uygulama eğitimlerinin verilmesiyle AAOIFI uyum süreci daha da kolaylaşacaktır.

Türkiye'deki Katılım Bankalarının AAOIFI'ye adaptasyon sürecinin hızlandırılması ya da uyum seviyesinin artırılması açısından önerilmiş olan çözümler, kurumların birbiri ile senkronize politikaları benimsemesi neticesinde izlenen politikaların verimliliğine olumlu yansıma yapacaktır. Bu önerideki temel amaç AAOIFI'ye yüzde yüz tam uyumu yakalamak gibi kesin bir yargı değil sadece uyum seviyesinin daha da artırılması yönünde bir adım atmaktır. Süreçlerin işlerlik kazanması için ilgili sürecin önermede de belirtilen AAOIFI Uyumlaştırma Ofisi gibi faaliyet alanı benzer bir merkez tarafından yürütülmesi sistem içerisinde de tek düzenliği sağlamaya yardımcı olacaktır. Bu merkezin de diğer ortak ve paydaşlar ile görüş ve önerilerini dikkate alarak hareket etmesi önem arz etmektedir. Özellikle AAOIFI'ye uyum sürecinin hızlandırılması gibi spesifik bir noktada izlenen politikalar için, oluşturulacak yeni kurumların ve kurumlara verilen görev tanımlarının da AAOIFI tarafından belirlenen Yönetim ve Denetim standartlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi yine uyumlaştırma süreci açısından sürecin sağlıklı ve daha ivmeli şekilde gerçekleşmesine imkân tanıyacaktır. Genel manada görüşler incelendiğinde ise ortak paydanın aslında AAOIFI'ye Türkiye'deki Katılım Bankalarının daha da adapte hale getirilerek Katılım Bankacılığı sisteminin gelişmesini benimsemektedir.

KAYNAKÇA

- AAOIFI Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu. (2024, Şubat 25). Hedefler: AAOIFI Web sitesi. AAOIFI Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu: <https://aaoifi.com/objectives/?lang=en> adresinden alındı
- AAOIFI Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu. (2024, Şubat 12). Organizasyon Yapısı. AAOIFI Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu Web sitesi: <https://aaoifi.com/structure/?lang=en> adresinden alındı
- Ağkan, F. (2018). AAOIFI Standartları ve Türkiye Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 235–245.
- Baykara H.V., Katılım Bankalarında Etkinlik ve Verimlilik Analizi (Tokat: Gazi Osman Paşa Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2012), 68.
- BDDK. (2017). Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ. Ankara: BDDK.
- Bozkuş Kahyaoğlu S., “Finansal Piyasalarda Denetim”, Finansal Piyasalar ve Kurumlar: Teori ve Türkiye Uygulamasına Genel Bakış, ed. Aysel Gündoğdu, İşletme ve Finans 152 (Ankara: Seçkin, 2016), 197-245.
- Canbaz M.F., “İslam İktisadi ve Finansında Temel Sorunlar”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 22/2 (2020), 244-258.
- Dadaş M.B, “Bir Fetva Belirleme Yöntemi Olarak Heyet İctihadı ve İslam Dünyasında Bu Amaçla Kurulan Fıkıh Meclisleri”, Bilimname 1/1 (2015), 311-342.
- Doğan, İ. (2022). *Katılım Bankalarının Denetim Standartlarına Uyum Düzeylerinin Finansal Performans Üzerindeki Etkisi*. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Güçlü F., “İslami Finans Endüstrisinde Denetleme, Gözetim ve Standartlaşma: TKBB Danışma Kurulu ve AAOIFI Standartları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz”, Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi 5/1 (2022), 1-27.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2024, Şubat 26). Katılım Finans Muhasebe Standartları. Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Web Sitesi: [https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Kat%C4%B1m-Finans-Muhasebe-Standartlar%C4%B1-\(KFMS\)](https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/9201/Kat%C4%B1m-Finans-Muhasebe-Standartlar%C4%B1-(KFMS)) adresinden alındı.
- Kısacık, H. (2021). Katılım Finans Ürünleri ve Muhasebe Süreçleri. İstanbul: TKBB Yayınları.
- Pehlivanlı D., “Dünya İslami Denetleme Kurulu Uygulamaları ile Türkiye Faizsiz Bankacılık Sektörü Uygulamaları Karşılaştırması”, Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi 48/552 (2011), 59-66.
- Polat A., “Katılım Bankacılığı: Dünya Uygulamalarına İlişkin Sorunlar-Fırsatlar; Türkiye için Projeksiyonlar”, Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı (İstanbul: TKBB Yayınları, 2009), 77-120.
- Rammal H. G., “The Importance of Shari’ah Supervision in Islamic Financial Institutions”, Corporate Ownership and Control 3/3 (2006), 204-208
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi. (2021). Katılım Finans Strateji Belgesi. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi. (2022). İFM Eylem Planı. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi. <https://www.cbfo.gov.tr/ifm-eylem-planı> adresinden alındı.

TKBB (2023), İkinci Yüzyıl Türkiye Hedeflerinde Katılım Finansın Rolü, Katılım Finans Dergisi, Sayı. 34.

Yatbaz, A. (2020). Faizsiz Finansal Kuruluşlarda Muhasebe ve Finansal Raporlama İlkeleri. İstanbul: TKBB Yayınları.

Yurtseven, M. (2021). İslami Finans Sisteminin Küresel Mimarisi, Kurumları, Yapısal İşleyişleri ve Türkiye İçin Kurumsal Model Önerisi. Doktora Tezi. Isparta.

Yurtseven, M. (2023). İslami Finans Sisteminin Küresel Mimarisi (Şer'i Yönetişimin Kurumsal Yönü) (1.Baskı), Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.